

30 Μαΐου 1991

[ΚΟΥΡΡΗΣ, ΝΙΚΗΤΑΣ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Διοτές]

ΜΙΧΑΗΛ ΦΟΙΝΙΚΑΡΙΔΗΣ & ΑΛΛΗ,

Εφεσεύοντες,

v.

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΑΜΠΡΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ & ΑΛΛΩΝ,

Εφεσιβλήτων.

(Πολιτικές Εφέσεις Αρ. 7378-7379).

- 5 Αμέλεια — Οδικό ατύχημα — Σύγκρουση αυτοκινήτου με μοτοσυκλέττα σε διασταύρωση ελεγχόμενη με φάτα τροχαίας — Είσοδος του αυτοκινήτου με πράσινο, αλλαγή των φάτων σε κίτρινο ενώ βρισκόταν μέσα στη διασταύρωση — Ποιά τα καθήκοντα του οδηγού του αυτοκινήτου — Κατά πόσο υπήρχε συντρέχουσα αμέλεια του οδηγού του αυτοκινήτου.
- 10 Αποζημιώσεις — Γενικές αποζημιώσεις — Σοβαρή κρανιοεγκεφαλική κάκωση με μόνιμα κατάλοιπα: ξαλάδες, κεφαλαλγίες, ελαφρά απώλεια μνήμης ελαφρά αδυναμία στα κάτω άκρα, ελαφρά σπαστικότητα — Το επιδικασθέν ποσό των £6.000 αυξήθηκε σε £9.000
- 15 Αποζημιώσεις — Γενικές αποζημιώσεις — Μείωση της ικανότητας για επικερδή εργασία — Είναι ορθό να υπολογίζεται χωριστά — Ικανότητα εκτέλεσης παρόμοιας εργασίας αλλά με κάποιες απουσίες — Επιδικάστηκε αποζημίωση £1.000.
- 20 Τόκος — άρθρο 58 Α του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148 και Ν. 156/85 — Από πότε πρέπει να επιδικάζεται τόκος — Υιοθέτηση της αγγλικής νομολογίας — Διάκριση μεταξύ διαφόρων κατηγοριών αποζημιώσεων — Οι κανόνες αφορούν την άσκηση της διακριτικής εξουσίας του Δικαστηρίου και μπορούν να διαφοροποιηθούν αν τα ιδιαίτερα περιστατικά της κάθε υπόθεσης το δικαιολογούν.
- 25 Σε οδικό ατύχημα που έγινε την 1.8.82 στην ελεγχόμενη με φάτα τροχαίας διασταύρωση των οδών Μακαρίου Γ', Λεοντίου Α' και Νίκου Παττίχη στη Λεμεσό συγκρούστηκε αυτοκίνητο που οδηγούσε ο Μιχαήλ Φοινικαρίδης με μοτοσυκλέττα που οδηγούσε ο Γεώργιος Γεωργίου με επιβάτιδα την Γιωργούλλα Βασιλείου. Το αυτοκίνητο μπήκε στη διασταύρωση με πράσινο φως, που όμως σχεδόν αμέσως άλλαξε σε κίτρινο. Ο Μιχαήλ Φοινικαρίδης είδε, μπαίνοντας στη διασταύρωση, τον Γεώργιο Γεωργίου να ισορροπεί την μοτοσυκλέττα, εκδηλώνοντας την αδημονία του να δια-
- 30

σταυρώσει πράγμα που έκανε μόλις άναψε το κίτρινο φως στην πλευρά του Γεώργιου Γεωργίου και ενώ το κόκκινο ήταν επίσης αναμμένο. Ο Μιχαήλ Φοινικαριδής δεν έστρεψε ξανά την προσοχή του προς την μοτοσυκλέττα υποθέτοντας ότι ο Γεώργιος Γεωργίου θα ανέμενε το πράσινο για να ξεκινήσει, και συνέχισε την πορεία του.

5

Από την σύγκρουση η Γιωργούλλα Βασιλείου τραυματίστηκε σοβαρά. Ήταν σε κώμα 10-15 μέρες, της έγινε χειρουργική επέμβαση για αφαίρεση μεγάλου εξωμηνιγγικού αιματώματος, και παρέμεινε στο Νοσοκομείο 52 μέρες. Της έμειναν μόνιμα κατάλοιπα του τραυματισμού της, ζαλάδες, κεφαλαλγίες, ελαφρά απώλεια μνήμης, ελαφρά αδυναμία στα κάτω άκρα και ελαφρά σπαστικότητα. Η Γιωργούλλα Βασιλείου, που εργαζόταν πριν από το δυστύχημα σαν ανειδίκευτη εργάτρια σε εργοστάσιο και ήταν ηλικίας 20 ετών, μπόρεσε να εργασθεί ξανά στην εργασία της αλλά, λόγω μειωμένης αντοχής, σημείωνε κάποτε απουσίες και έπαιρνε μειωμένο μισθό.

10

15

Το πρωτόδικο Δικαστήριο βρήκε τον Γεώργιο Γεωργίου υπεύθυνο κατά 75% για το δυστύχημα και τον Μιχαήλ Φοινικαριδη κατά 25%. Επιδίκασε στην Γιωργούλλα Βασιλείου £6.000 σαν γενικές αποζημιώσεις, πλέον £1.473,86 ειδικές αποζημιώσεις, με τόκο 6% ετήσια πάνω σε ολόκληρο το ποσό από την ημέρα του δυστυχήματος. Δεν επιδίκασε οποιοδήποτε ποσό για μείωση ικανότητας για επικερδή εργασία.

20

Ο Μιχαήλ Φοινικαριδής υπέβαλε έφεση κατά της απόδοσης ευθύνης σ' αυτόν κατά 25% και κατά της επιβολής τόκου 6% ετήσια πάνω σε όλο το ποσό από την ημερομηνία του δυστυχήματος. Η Γιωργούλλα Βασιλείου υπέβαλε έφεση κατά του ποσού των γενικών αποζημιώσεων ισχυριζόμενη ότι ήταν υπερβολικά χαμηλό, και για το ότι δεν της επιδικάστηκε οποιοδήποτε ποσό για μείωση ικανότητας για επικερδή εργασία.

25

30

Αποφασίσθηκε ότι

(α) (Διαφωνούντος του Κούρρη Δ.) Εφ' όσο ο Μιχαήλ Φοινικαριδής είχε δει τον Γεώργιο Γεωργίου, μπαίνοντας στη διασταύρωση, να αδημονεί να ξεκινήσει και εφ' όσο το πράσινο είχε αλλάξει σε κίτρινο αμέσως μετά, πράγμα που ο Μιχαήλ Φοινικαριδής μπορούσε να διαπιστώσει βλέποντας τα φώτα της απέναντι πλευράς, ο Μιχαήλ Φοινικαριδής όφειλε να είχε στρέψει ξανά την προσοχή του στο μοτοσυκλετιστή, πράγμα που αν έκανε πιθανό να μπορούσε να λάμβανε μέτρα αποφυγής του δυστυχήματος. Γι' αυτό ορθά βρέθηκε ένοχος συντρέχουσας αμέλειας κατά 25%.

35

40

(β) Έχοντας υπόψη τα όσα σοβαρά υπέστη η Γιωργούλλα Βασιλείου και ότι οι προηγούμενες αποφάσεις πάνω στο ύψος των αποζημιώσεων δεν είναι δεσμευτικές, αλλά πρέπει σε κάθε υπόθεση να γίνονται οι αναγκαίες προσαρμογές με βάση τα ιδιαίτερα πε-

45

ριστατικά της κάθε υπόθεσης και να συνυπολογίζεται η μείωση της αξίας του χρήματος, το ποσό των £6.000 σαν γενικές αποζημιώσεις ήταν υπερβολικά χαμηλό και έπρεπε να αντικατασταθεί με ποσό £9.000.

5 (γ) Η επιδίκαση αποζημιώσεων για μελλοντική απώλεια απολαβών δεν προϋποθέτει, σε κάθε περίπτωση, την ύπαρξη εκείνων των συγκεκριμένων στοιχείων που θα επέτρεπαν την υιοθέτηση της μεθόδου του πολλαπλασιαστή. Είναι δυνατό, σε περιπτώσεις όπου υπάρχει πραγματικός ή ουσιαστικός κίνδυνος να υιοσστεί κάποιος 10 στο μέλλον οικονομική ζημιά λόγω της μείωσης της ικανότητάς του για επικερδή εργασία, να του επιδικασθεί ένα συνολικό ποσό σαν δίκαιο αντιστάθμισμα. Στην παρούσα υπόθεση υπήρχε μαρτυρία ότι η Γιωργούλλα Βασιλείου διέτρεχε πραγματικό κίνδυνο να υιοσστεί τέτοια οικονομική ζημιά και γ'αυτό ήταν εύλογο να επιδικαστεί σ'αυτήν το ποσό των £1.000 15

(δ) Η επιδίκαση τόκου με βάση το άρθρο 58Α του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148 και Ν. 156/85, διέτεται από τις αρχές της αγγλικής νομολογίας όπου γίνεται διαχωρισμός μεταξύ 20 διαφόρων κατηγοριών αποζημίωσης και έτσι επιδικάζεται τόκος για: i. Ειδικές αποζημιώσεις, από την έγερση του αγωγίμου δικαιώματος μέχρι την απόφαση αλλά μειωμένος κατά το μισό για να αντισταθμισθεί το ότι δεν προκύπτει όλη η ζημιά από την αρχή, και ii. Γενικές αποζημιώσεις, από την επίδοση της αγωγής στον 25 εναγόμενο μέχρι την απόφαση. Για απώλεια μελλοντικών απολαβών δεν επιδικάζεται τόκος. Οι πιο πάνω αρχές δεν αποτελούν κανόνα δικαίου ή έστω πρακτικής, και μπορούν να διαφοροποιηθούν αν το απαιτούν οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υπόθεσης.

(ε) Σύμφωνα με τον Κούρρη Δ: ο Μιχαήλ Φοινικαρίδης εδικοαούτο να υποθέσει ότι ο μοτοσυκλετιστής δεν θα περνούσε με κόκκινο και κατά συνέπεια δεν είχε καθήκον να ξηναστρέψει την προσοχή του σ'αυτόν, ούτε να πάρει μέτρα αποφυγής κινδύνου, εκτός αν τον είχε πράγματι αντιληφθεί να μπαίνει στη διασταύρωση, και, 30 κατά συνέπεια, την αποκλειστική ευθύνη για το δυστύχημα έφερε ο μοτοσυκλετιστής.

35 Η έφεση 7379 επιτράπηκε με έξοδα, και η έφεση 7378 επιτράπηκε εν μέρει με 1/2 των εξόδων του εφεσείοντα εναντίο της εφεσίβλητης 1 και τα έξοδα του εφεσίβλητου 2 εναντίο του εφεσείοντα. Το ποσό των γενικών αποζημιώσεων αυξήθηκε από 40 £6.000 σε £9.000. Επιπλέον επιδικάσθηκε ποσό £1.000 για μείωση ικανότητας για επικερδή εργασία. Επιδικάσθηκε τόκος 6% ετήσια i) πάνω στις γενικές αποζημιώσεις, από την ημερομηνία συμπλήρωσης των επιδόσεων στην αγωγή μέχρι την απόφαση, ii) πάνω στις ειδικές αποζημιώσεις, από την ημερομηνία του 45 δυστυχήματος μέχρι την απόφαση, μειωμένος κατά το μισό. Δεν επιδικάσθηκε τόκος πάνω στο ποσό των £1.000 για μελλοντική απώλεια εισοδημάτων.

Per Curiam: Είναι επιθυμητό οι αποζημιώσεις για μείωση ικανότητας για επικερδή εργασία να υπολογίζονται ξεχωριστά, και όχι σαν μέρος των άλλων γενικών αποζημιώσεων.

Υποθέσεις που αναφέρθηκαν:

- Joseph Eva Ltd v. Reeves* [1938] 2 All E.R. 115· 5
- Patsalides v. Yiapani and Another* (1969) 1 C.L.R. 84·
- Ward v. London Country Council* [1938] 2 All E.R. 341·
- Panayiotou v. Μαντου* (1970) 1 C.L.R. 215·
- Stevens v. William Nush Ltd* [1966] 3 All E.R. 156·
- Buckingham v. Daily News Ltd* [1956] 2 All E.R. 904· 10
- Tameshwar and Another v. Reginam* [1957] 2 All E.R. 683·
- Goold v. Evans & Co* [1951] 2 T.L.R. 1189·
- Tito and Others v. Waddell and Others* [1975] 3 All E.R. 997·
- Salih and Another v. Sophocleous and Others* (1979) 1 C.L.R. 248·
- Siakos v. Nicolaou* (1980) 1 C.L.R. 333· 15
- Shakolas v. Agathangelou and Another* (1981) 3 C.L.R. 1007·
- Hassan v. Neophytou* (1973) 1 C.L.R. 147·
- Antoniou v. Kyriacou* (1978) 1 C.L.R. 77·
- Lazarou v. Ieropoulos* (1982) 1 C.L.R. 99·
- Pavlidis v. Andreou* (1984) 1 C.L.R. 385· 20
- Aloupou and Another v. Hji Georghiou and Another* (1984) 1 C.L.R. 475·
- Polycarpou v. Adamou* (1988) 1 C.L.R. 727·
- Paraskevaides (Overseas) Ltd v. Christofis* (1982) 1 C.L.R. 789·
- Antoniou v. Iordanous and Another* (1976) 1 C.L.R. 341· 25
- Constantinou v. Evlampiou* (1982) 1 C.L.R. 824·
- Fairley v. John Thompson (Design and Contracting Division) Ltd* [1972] 2 Lloyd's Rep. 40·
- Foster v. Tyne and Wear C.C.* [1986] 1 All E.R. 567·

1 Α.Α.Δ. Φοινικαρίδης & άλλη ν. Γεωργίου & άλλων

- Telemachou v. Papakyriacou (1986) 1 C.L.R. 705.*
Maeliker v. Reyrolle [1977] 1 All E.R. 9.
Thia Industries v. HjiKyriacou (1982) 1 C.L.R. 871.
Jefford v. Gee [1970] 1 All E.R. 1202.
- 5 *Constantinou v. Moustakas Shipping (1986) 1 C.L.R. 1.*
Petrou v. Socratous (1988) 1 C.L.R. 595.
London Chatham and Dever Rly Co. v. South Eastern Rly Co. [1893] A.C. 429.
- 10 *Biochemie R.O.S.E. Ltd v. General Insurance of Cyprus Ltd (Civil Appeal 7552 dated 31.10.90).*
Wright v. British Rlys Board [1983] 2 All E.R. 698.
Cookson v. Knowles [1978] 2 All E.R. 604.
Pickett v. British Rail Engineering [1979] 1 All E.R. 774.
Brickett v. Hayes and Another [1982] 2 All E.R. 710.
- 15 *Dexter v. Courtaulds [1984] 1 All E.R. 70.*
Spittole v. Bunney [1988] 3 All E.R. 1031.
Varnakides v. Papamichael and Another (1970) 1 C.L.R. 367.
Charalambous v. Cybarco (1976) 1 C.L.R. 124.
Christodoulou and Another v. Peppis (1988) 1 C.L.R. 317.
- 20 *Knight v. Wiper Supply Services Ltd (1965) 109 Sol. Jo. 358.*
Davis v. Hassan, Times 13.1.1967.

Εφέσεις.

- 25 Εφέσεις από τον εναγόμενο 3 και την ενάγουσα κατά της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού (Χρυσοστομής, Π.Ε.Δ.) που δόθηκε στις 31 Μαρτίου, 1987 (Αρ. Αγωγής 6337/84) με την οποία αποφασίστηκε όπως οι εναγόμενοι 1 και 3 πληρώσουν στην ενάγουσα το ποσό των £7.473,86 σ. ως ειδικές και γενικές αποζημιώσεις για τραύματα που υπέστη λόγω αυτοκινητικού δυστυχήματος.

A. Μυριάνθης, για τον εφεσεϊόντα στην Έφεση αρ. 7378.

Γ. Χαραλαμπίδης, για τον εφεσεϊβλητο 1 στην Έφεση αρ. 7378, 7379.

K. Κούσιος, για την εφεσεϊβλητη 2 στην Έφεση αρ. 7378. 5

K. Κούσιος, για την εφεσεϊούσα στην Έφεση αρ. 7379.

A. Μυριάνθης, για τον εφεσεϊβλητο στην Έφεση αρ. 7379.

Cur. adv. vult.

ΚΟΥΡΡΗΣ, Δ.: Ως προς το θέμα των αποζημιώσεων και του τόκου η απόφαση είναι ομόφωνη. Ως προς το θέμα της ευθύνης η απόφαση λήφθηκε κατά πλειοψηφία. Την πρώτη απόφαση με την οποία συμφωνεί ο δικαστής Νικήτας θα δώσει ο δικαστής κ. Κωνσταντινίδης. 10

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ, Δ.: Την 1η Αυγούστου 1982 η μοτοσυκλέττα που οδηγούσε ο Γ. Γεωργίου (Εναγόμενος 1 στην αγωγή) με αριθμό εγγραφής LQ 398 και το αυτοκίνητο που οδηγούσε ο Μ. Φοιникаρίδης (Εναγόμενος 3 στην αγωγή) με αριθμό εγγραφής EV 863 συγκρούστηκαν στη διασταύρωση των οδών Μακαρίου Γ', Λεοντίου Α' και Νίκου Παττίχη στη Λεμεσό. 20

Ένα από τα αποτελέσματα της σύγκρουσης ήταν ο τραυματισμός της Γ. Βασιλείου (Ενάγουσα στην αγωγή) που ήταν επιβάτις στη μοτοσυκλέττα. Η Γ. Βασιλείου διεκδίκησε αποζημιώσεις από τους δυο οδηγούς και από το Λ. Γεωργίου (εναγόμενο 2 στην αγωγή) ιδιοκτήτη της μοτοσυκλέττας και κατά τον ισχυρισμό της Γ. Βασιλείου εκ προσθήσεως υπεύθυνο. 25

Το πρωτόδικο Δικαστήριο επιδίκασε υπέρ της ενάγουσας £1.473,86 σ. ως ειδικές αποζημιώσεις και £6.000.- ως γενικές αποζημιώσεις, με τόκο προς 6% το χρόνο πάνω 30

στο συνολικό ποσό από την ημέρα του δυστυχήματος. Η απόφαση εκδόθηκε εναντίον των οδηγών της μοτοσυκλέτας και του αυτοκινήτου που βρέθηκαν να ευθύνονται ο πρώτος σε ποσοστό 75% και ο δεύτερος 25%. Η απόφαση, αφού προηγήθηκε κατάλληλο διαδικαστικό διάβημα, συνοδεύτηκε με διαταγή για αποζημίωση του οδηγού του αυτοκινήτου από τον οδηγό της μοτοσυκλέτας μέχρι το ποσοστό της ευθύνης του εφόσο ο πρώτος θα πλήρωνε το εξ αποφάσεως χρέος. Η αγωγή κατά του ιδιοκτήτη της μοτοσυκλέτας απορρίφθηκε.

Με την έφεσή του ο Μ. Φοινικαρίδης αμφισβήτησε την ορθότητα της απόφασης αναφορικά με την ευθύνη για το ατύχημα. Υποστηρίζει ότι η αποκλειστική ευθύνη για το ατύχημα βάρυνε τον οδηγό της μοτοσυκλέτας. Αμφισβήτησε ακόμα την ορθότητα της απόφασης αναφορικά με το χρονικό σημείο από το οποίο ορίστηκε να υπολογιστεί ο τόκος που επιδικάστηκε.

Με τη δική της έφεση η Γ. Βασιλείου προσβάλλει το μέρος της απόφασης που αναφέρεται στο ύψος των γενικών αποζημιώσεων. Υποστηρίζει ότι το ποσό των £6,000 ήταν υπερβολικά χαμηλό και ότι, όπως και να είχαν τα πράγματα, το πρωτόδικο Δικαστήριο παράλειψε να λάβει υπόψη τα ημερομίσθια που θα έχανε στο μέλλον εξαιτίας του τραυματισμού της.

25 Η ευθύνη

Δεν έχει εκδηλωθεί διαφωνία αναφορικά με τα ευρήματα του Δικαστηρίου ως προς τα γεγονότα. Οι αντίθετες εισηγήσεις των μερών αναφέρονται αποκλειστικά στα συμπεράσματα που είναι ορθό να εξαχθούν από τα γεγονότα αυτά. Παραθέτουμε, επομένως, τα γεγονότα ακριβώς όπως τα συνόψισε το πρωτόδικο Δικαστήριο.

"1. Κατά τον ουσιώδη χρόνο ο Εναγόμενος 1 με συνεπιβάτιδα την Ενάγουσα οδηγούσε τη μοτοσυκλέτα του κατά μήκος της Λεωφόρου Μακαρίου στη Λεμεσό. Κοντά στα φώτα τροχαίας της διασταύρωσης που έχει αναφερθεί, ο "Εναγόμενος 1 σταμάτησε σχεδόν εντελώς

τα, τονίστηκε ότι όσο κι αν ο οδηγός που προχωρούσε στη διασταύρωση με πράσινο φως είχε δικαίωμα να υποθέσει ότι οχήματα που πλησίαζαν τη διασταύρωση από διαφορετική κατεύθυνση θα συμμορφώνονταν με τους κανονισμούς, έτσι που να μή ήταν υποχρεωμένος να μεριμνήσει για την περίπτωση που κάποιο όχημα δε θα σταματούσε στο κόκκινο φως, είχε καθήκον να πάρει όλα τα εύλογα μέτρα για να αποφύγει σύγκρουση με αυτοκίνητο που είχε έγκαιρα δει ότι θα έμπαινε στη διασταύρωση κατά παράβαση των κανονισμών. Τα ίδια ισχύουν και σε σχέση με την υπόθεση *Ward v. London County Council* [1938] 2 All E.R. 341, που ήταν η δεύτερη από τις υποθέσεις που επικαλέστηκε ο δικηγόρος του Μ. Φοινικαρίδη.

Αυτά, κατά εναρμονισμό προς το θεμελιωμένο ότι η αμέλεια ως πραγματικό γεγονός συνίσταται στην παράλειψη επίδειξης εύλογης προσοχής κάτω από τις συγκεκριμένες περιστάσεις της κάθε υπόθεσης. Συναφώς, θα υπενθυμίζαμε πως, γενικά, εφόσο η πιθανότητα δημιουργίας κινδύνου είναι εύλογα εμφανής, η παράλειψη λήψης μέτρων προφύλαξης συνιστά αμέλεια*.

Στην παρούσα υπόθεση ο Μ. Φοινικαρίδης είχε δει το μοτοσυκλετιστή να ισορροπεί στη μοτοσυκλέττα του μπροστά από τα φώτα τροχαίας της πλευράς του σε μια θέση, που εύστοχα χαρακτηρίστηκε από τον πρωτόδικο Δικαστή, ως ενδεικτική της αδημονίας του να διασταυρώσει. Ο Μ. Φοινικαρίδης πέρασε τη νοητή γραμμή των φώτων της δικής του πλευράς με πράσινο αλλά πριν μπει ουσιαστικά στη διασταύρωση το φως άλλαξε σε κίτρινο, πράγμα που ήταν σε θέση να διαπιστώσει βλέποντας τα φώτα της απέναντι πλευράς. Προχώρησε όμως μέσα στη διασταύρωση χωρίς να στρέψει ξανά την προσοχή του προς το μοτοσυκλετιστή. Ορθά κατάληξε ο πρωτόδικος Δικαστής ότι υπήρχε εύλογη αιτία για να το κάμει. Η ανυπομονησία ήταν έκδηλη στη στάση του μοτοσυκλετιστή και η αλλαγή στα φώτα θά 'πρεπε εύλογα να του είχε δη-

* *Elpiniki Panayiotou v. Georghios Kyriacou Mavrou* (1970) 1 CLR 215.

5 μιοργήσει αίσθηση κινδύνου από την πιθανή βιασύνη του μοτοσυκλετιστή να διασταυρώσει. Το πλάτος της διασταύρωσης ήταν αρκετά μεγάλο κι αν κοίταζε προς την κατεύθυνση του μοτοσυκλετιστή σίγουρα θα 'βλεπε την κίνηση του προς τη διασταύρωση. Σε τέτοια περίπτωση θα είχε τη δυνατότητα να πάρει μέτρα για την αντιμετώπιση του κινδύνου. Δεν το έκαμε και ορθά κρίθηκε, για το λόγο αυτό, αμελής και ο ίδιος στο βαθμό που προσδιόρισε το πρωτόδικο Δικαστήριο.

10 **Γενικές αποζημιώσεις**

Την ημέρα του ατυχήματος η Γ. Βασιλείου ήταν 20 χρόνων. Εργαζόταν ως ανειδίκευτη εργάτρια σε εργοστάσιο στη Λεμεσό. Κατά τη διακομισμό της στο Νοσοκομείο βρισκόταν σε βαθύ κώμα που σύμφωνα με το γιατρό διάρκεσε 10 - 15 μέρες. Η κόρης των ματιών της ήσαν διεσταλμένες και δεν αντιδρούσαν στο φως. Παρουσίαζε άπνοια που αντιμετώπιστηκε με ενδοτράχεια διασωλήνωση και τεχνητή αναπνοή. Μεταφέρθηκε επείγοντως στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας και με χειρουργική επέμβαση της αφαιρέθηκε μεγάλο εξωμηνιγγικό αιμάτωμα. Ο Νευροχειρουργός Κ. Κωνσταντινίδης περιέγραψε την κατάσταση της μέχρι την έξοδό της από το νοσοκομείο, την 21η Σεπτεμβρίου 1982, και στη συνέχεια μέχρι και την 22α Νοεμβρίου 1985. Την κατάστασή της από εκεί και πέρα την περιέγραψαν ο ειδικός νευροχειρουργός Α. Περγίος και ο νευροψυχίατρος Γ. Δωρίτης που την εξέτασαν στη συνέχεια.

30 Το Πρωτόδικο Δικαστήριο κατάληξε στα ευρήματα ως προς την κατάσταση της Γ. Βασιλείου στηριζόμενο στην ιατρική μαρτυρία, σε όσο μέρος της μαρτυρίας της Γ. Βασιλείου ήταν εναρμονισμένο με αυτή και, όπως προκύπτει, σε μερικές δικές του παρατηρήσεις στις οποίες θ' αναφερόμαστε αργότερα.

35 Η ενάγουσα υπέστη σοβαρή κρανιογκεφαλική κάκωση. Η κατάσταση της βελτιώθηκε αργά αλλά ικανοποιητικά. Πέρα από μια πιθανότητα επιληψίας, τόσο απομακρυσμέ-

νης που θα έπρεπε να θεωρείται ανύπαρκτη, δεν υπήρχε κίνδυνος επιδείνωσής της. Η νευρολογική εξέταση δεν αποκάλυψε σημαντικά στοιχεία μεισηγητικής ανικανότητας. Εργούτοίς, παρόμειναν δυστυχώς μόνιμα κατάλοιπα: Ως αποτέλεσμα της διάσεισης και της κρανιοεγκεφαλικής κάκωσης, οι ζαλάδες από τις οποίες υποφέρει και που είναι πιο έντονες όταν εκτίθεται στον ήλιο ή σε θορυβώδες περιβάλλον, θα την ταλαιπωρούν μόνιμα. Το ίδιο και οι κεφαλαλγίες, μία ελαφρά απώλεια μνήμης, μία ελαφρά αδυναμία στα κάτω άκρα και ελαφρά σπαστικότητα. Έτσι, η αντοχή της έχει μειωθεί, κουράζεται εύκολα και, όπως σημείωσε το πρωτόδικο Δικαστήριο, το σύνολο των μόνιμων καταλοίπων περιορίσε τη δυνατότητα της να επιλέγει την "κατάλληλη εργασία". Σ' άλλο σημείο της απόφασης του ο πρωτόδικος δικαστής σημείωσε πως δεν είχε μειωθεί ουδ' ολίγον η ικανότητα της Γ. Βασιλείου για εργασία. Πρέπει να παρεμβαλούμε εδώ ότι η Γ. Βασιλείου τον Απρίλιο του 1986 είχε εξασφαλίσει εργασία σε εργοστάσιο ως ανειδίκευτη εργάτρια όπως και πριν το ατύχημα. Όμως, σύμφωνα με μαρτυρία που αποδέκτηκε το πρωτόδικο Δικαστήριο, δεν ήταν αποδοτική όπως οι συναδέλφοί της, κουράζοταν εύκολα, παρ' όλο που για ζάλη και πονοκεφάλους και κατά διαστήματα, για τους λόγους αυτούς, δεν πήγαινε στην εργασία της με αποτέλεσμα ο εβδομαδιαίος μισθός της να περιορίζεται ανάλογα.

Ανάμεσα στα όσα αποδέκτηκαν οι γιατροί ως κατάλοιπα της διάσεισης και της κρανιοεγκεφαλικής κάκωσης ήταν και η δυσκολία που αντιμετώπιζε κατά διαστήματα η Γ. Βασιλείου στο να εκφραστεί. Στην αρχή η Γ. Βασιλείου δεν μιλούσε καθόλου και δεν αντιλαμβανόταν τι της έλεγαν. Η κατάσταση της, όπως σημειώσαμε, βελτιώθηκε. Παρατηρήθηκε για κάποιο διάστημα, μαζί με τα άλλα, διαταραχή της ομιλίας, η οποία συνεχίει, περιγράφεται ως ελαφρή, για να πάρει τη μορφή της δυσκολίας στην έκφραση που ήταν το τελικό κατάλοιπο.

Ο πρωτόδικος δικαστής δεν αναφέρθηκε σ' αυτή τη δυσκολία όταν συγνώμιζε τα τελικά του ευρήματα. Σημείωσε σχετικά πως, αφού παρατήρησε τον τρόπο της ομιλίας της σε κανένα στάδιο, δεν του δόθηκε η εντύπωση πως αντιμετ

τώπιξε οποιοδήποτε πρόβλημα στην ομιλία της. Πρόσθεσε γότι παράδεκτη και η ίδια πώς δεν αντιμετώπιξε πλέον τέτοιο πρόβλημα. Μια και ανάφερόμαστε στις παρατηρήσεις του Αρωτόδιδου Δικαστή πρέπει να σημειώσουμε και τις υπόλοιπες: Γ. Ανάφερε πως το βάδισμά της Γ. Βασιλείου δεν παρουσίαζε εμφανές πρόβλημα και πως δεν του έδωσε την εντύπωση ότι αντιμετώπιζε άλλη διανοητική διαταραχή αντιληπτή στο Δικαστήριο.

5. 10 15
υπέλειπε. Τη σότι: άτακ οτ μισθόπυ κούσορπ νητζ νητή Μεϊβάση τα πιο πάνω, αφού, ο πρωτόδικος δικαστής έκρινε πως δε δικαιολογείται η επιδίκαση αποζημίωσης για μελλοντική απώλεια απολαβών, συνυπολόγισε τα "μόνυμα κατάλοιπα του τραυματισμού της ενάγουσας σε συσχέτιση με τις άλλες τις πτυχές της ζωής της περιλαμβανομένης και της επαγγελματικής" και επιδίκασε ως γενικές αποζημιώσεις το συνολικό ποσό των £6.000 που αναφέραμε.

20 25
Θ' αναφερόμαστε πρώτα στις εντυπώσεις που σχημάτισε ο πρωτόδικος δικαστής παρατηρώντας την Γ. Βασιλείου ενώ κατάθετε ενώπιόν του, που όπως προκύπτει, διαδοχά τισαν κάποιο ρόλο στην τελική εκτίμηση της κατάστασής της. Χρειάζεται στην αρχή μια σύντομη αναφορά στο μέρος της απόφασης που αναφέρεται στο γεγονός ότι η Γ. Βασιλείου παραδέκτηκε ότι δεν αντιμετώπιζε πρόβλημα ομιλίας. Θα πρέπει να διαβάσουμε αυτό το απόσπασμα ως μάλλον αναφερόμενο στο χρονικό διάστημα κατά το οποίο η Γ. Βασιλείου βρισκόταν ενώπιόν του Δικαστηρίου. Αυτό γιατί δεν είχε καταθέσει η Γ. Βασιλείου

πως γενικά δεν αντιμετώπιζε τέτοιο πρόβλημα. Η Γ. Βασιλείου είχε αναφερθεί σε δυσκολίες στην έκφραση τις οποίες εξακολουθούσε να αντιμετωπίζει.

30 35
Αναγνωρίζεται πως είναι επιτρεπτό ο δικαστής χρησιμοποιώντας την κοινή λογική να σχηματίσει κάποια προσωπική αντίληψη από δική του παρατήρηση, εξώ και μετά στο Δικαστήριο. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση

* *Backingham v. Daily News Ltd*, [1956] 2 All E.R. 904, *Tameswar and another v. Reginam* [1957] 2 All E.R. 683, *Goold v. Evans and Co.*, [1951] 2 T.L.R. 189, *Tito and others v. Waddell and others* [1975] 3 All E.R. 997

των σωματικών κακώσεων, νοουμένου όμως ότι αυτές είναι επιδεκτικές αντικειμενικής παρατήρησης όπως, για παράδειγμα, οι ουλές. Γενικά, όπως λέχθηκε στην υπόθεση *Stevens v. William Nash Ltd* [1966] 3 All E.R. 156, δεν είναι φρόνιμο για το δικαστή να εξετάζει τη φυσική κατάσταση του διαδίκου. Πολύ λιγότερο, δεν είναι επιτρεπτό να μετατρέπεται ο δικαστής σε εμπειρογνώμονα*.

Στην παρούσα υπόθεση, το κατά πόσο η Γ. Βασιλείου είχε αδυναμία στα πόδια ή κουραζόταν εύκολα δεν ήταν ζήτημα που θα μπορούσε να κριθεί ή σε σχέση με το οποίο θα μπορούσε να εξαχθούν συμπεράσματα με βάση τις παρατηρήσεις αναφορικά με τον τρόπο που κάλυψε τα λίγα, πρέπει να υποθέσουμε, βήματα που έκαμε προς και από το εδώλιο του μάρτυρα. Ούτε ήταν τέτοιο ζήτημα το κατά πόσο η Γ. Βασιλείου είχε "άλλη διανοητική διαταραχή".

Η Γ. Βασιλείου βρισκόταν για χρόνια κάτω από ιατρική παρακολούθηση και ήταν η συγκλίνουσα επιστημονική γνώμη όλων των γιατρών πως μόνιμα θα υπόφερε από ελαφρή αδυναμία στα κάτω άκρα και ελαφρή σπαστικότητα. Όλοι, εξάλλου, αποδέχτηκαν το γνήσιο των παραπόνων της ως προς τη δυσκολία στην έκφραση, όπως την περιγράψαμε. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, ο επηρεασμός της εκτίμησης του πρωτόδικου δικαστή ως προς την κατάσταση της Γ. Βασιλείου με βάση τις προσωπικές του παρατηρήσεις, θα έπρεπε να αποφευχθεί.

Οι δικηγόροι των μερών μας παράπεμψαν στις υποθέσεις *Ferhat Hassan and others v. Katerina Charalambous Neofytou* (1973) 1 CLR 147, *Antoniou v. Kyriacou* (1978) 1 CLR 77, και *Lazarou v. Ieropoulos* (1982) 1 CLR 99, ως υποστηρίζουσες τις αντίθετες θέσεις τους αναφορικά με το πιο θα έπρεπε να ήταν το ύψος των γενικών αποζημιώσεων. Η σύγκριση δείχνει μια μεγαλύτερη ομοιότητα της παρούσας υπόθεσης με την υπόθεση *Ferhat Hassan and*

* *Salih and another v. Sofocleous and others* (1979) 1 CLR 248, *Siakos v. N. Nicolaou* (1980) 1 C.L.R. 333, *Shacolas v. Agathaggelou and another* (1983) 1 CLR 1007.

others v. Katerina Charalambous Neofytou (ανωτέρω) στην οποία επιδικάστηκαν £5.500 ως γενικές αποζημιώσεις.

5 Πρέπει όμως να επαναλάβουμε πως, στο τομέα αυτό, όσο κι αν προηγούμενες αποφάσεις, ιδιαίτερα αποφάσεις των Κυπριακών Δικαστηρίων που αντικατοπτρίζουν τις δικές μας πραγματικότητες, προσφέρουν καθοδήγηση στο βαθμό που είναι συγκριτικές ως αποκαλυπτικές της επικρατούσας τάσης, δεν είναι δεσμευτικές. Σε κάθε υπόθεση είναι ανάγκη να γίνονται οι αναγκαίες προσαρμογές έχον-
10 τας υπόψη τα ιδιαίτερα περιστατικά της και, βέβαια, να συνυπολογίζεται η μείωση, με την πάροδο του χρόνου, της αξίας του χρήματος*. Σημειώνουμε εδώ, την τάση που παρατηρείται μέσα από τη νομολογία για πρόσδοση μεγαλύτερης σημασίας στον ανθρώπινο πόνο και της αγωνίας
15 που προκαλεί η ανικανότητα που εκδηλώνεται με την επιδίκαση, με την πάροδο του χρόνου, πιο γενναιόδωρων αποζημιώσεων**.

20 Το Ανώτατο Δικαστήριο παρεμβαίνει για διαφοροποίηση του ύψους των γενικών αποζημιώσεων που επιδικάστηκαν στις περιπτώσεις που αυτές είναι υπερβολικά χαμηλές ή υπερβολικά ψηλές ή στις περιπτώσεις που προσδιορίστηκαν πάνω σε λανθασμένη αρχή***.

25 Εξετάσαμε τα στοιχεία όπως προκύπτουν από τα ευρήματα στα οποία κατάληξε το πρωτόδικο Δικαστήριο, έχοντας υπόψη και τις δικές μας παρατηρήσεις σε σχέση με αυτά. Έχουμε καταλήξει πως το ποσό των £6,000.- που επιδικάστηκε ήταν υπερβολικά χαμηλό για να μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί δίκαιη και εύλογη αποζημίωση για

* *Pavlidis v. Andreou* (1984) 1 CLR 385, *Aloupiou and Another v. HjiGeorghiou and Another* (1984) 1 CLR 475, *Polycarpou v. Adamou* (1988) 1 CLR 727.

** *Paraskevaides (Overseas) Ltd., v. Christofis* (1982) 1 C.L.R. 789, *Polycarpou v. Adamou* (ανωτέρω).

*** Βλ. μεταξύ άλλων, *Kyriacos Antoniou v. Iordanis Iordanous and another* (1976) 1 CLR 341, *Constantinou v. Evlampiou* (1982) 1 CLR 824.

όσα σοβαρά υπέστη η Γ. Βασιλείου και για όσα θα την ταλαιπωρούν και θα τη δυσκολεύουν μόνιμα. Το ποσό των £6,000.- πρέπει να αντικατασταθεί με ποσό £9,000.-

Απομένει ένα ακόμα θέμα σε σχέση με το ύψος των αποζημιώσεων· αφορά στην επίδραση των μόνιμων καταλοίπων πάνω στα μελλοντικά εισοδήματα της Γ. Βασιλείου. 5

Η επιδίκαση αποζημιώσεων για μελλοντική απώλεια απολαβών δεν προϋποθέτει, σε κάθε περίπτωση, την ύπαρξη εκείνων των συγκεκριμένων στοιχείων που θα επέτρεπαν την υιοθέτηση της μεθόδου του πολλαπλασιαστή. Υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες όσο και αν δεν υπάρχει άμεση επίδραση πάνω στα εισοδήματα του τραυματισμένου εντοπίζεται, εντούτοις, πραγματικός ή ουσιαστικός κίνδυνος να υποστεί στο μέλλον οικονομική ζημιά εξαιτίας της μείωσης της ικανότητας για επικερδή εργασία. Τη διάκριση μεταξύ των δυο ως προς τον τρόπο υπολογισμού της αποζημίωσης, τη βρίσκουμε στην υπόθεση *Fairley v. John Thompson (Design and Contracting Division) Ltd* [1973] 2 Lloyd's Rep. 40*. Σε τέτοιες περιπτώσεις, το Δικαστήριο ανάλογα με το μέγεθος του κινδύνου, της υπολογιζόμενης χρονικής του διάρκειας, αλλά και με βάση όλους τους παράγοντες που, ανάλογα με τα γεγονότα της κάθε υπόθεσης είναι σχετικοί, μπορεί να επιδικάσει ένα συνολικό ποσό ως δίκαιο αντιστάθμισμα.**. 10 15 20 25

Συμπληρώνοντας τη σύντομη αναφορά μας στο θέμα, προσθέτουμε πως το ορθό είναι στις περιπτώσεις που επιδικάζεται ποσό σε σχέση με τη μείωση της ικανότητας για επικερδή εργασία, αυτό το ποσό αντί να αποτελεί απροσδιόριστο μέρος της συνολικής αποζημίωσης για πόνους, ταλαιπωρία και απώλεια των απολαύσεων της ζωής, να 30

* Βλ. επίσης *Foster v. Tyne and Wear C.C.* [1986] 1 All E.R. 567, *Telemachou v. Papakyriacou* (1986) 1 CLR 705.

** Βλ. *Moeliker v. A. Reyrolle* [1977] 1 All E.R. 9, *Thia Industries v. HJ Kyriacou* (1982) 1 C.L.R. 871

υπολογίζεται χωριστά.*

5 Στην παρούσα υπόθεση, το πρωτόδικο Δικαστήριο δεν αποδέχθηκε πως εξαιτίας του τραυματισμού της και των μόνιμων καταλοίπων από αυτό η Γ. Βασιλείου είχε χάσει ή θα έχανε την εργασία της ή έστω τη δυνατότητα της να εργάζεται για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από εκείνο για το οποίο της είχαν επιδικαστεί ειδικές αποζημιώσεις. Αν όχι τίποτε άλλο, η Γ. Βασιλείου είχε εξασφαλίσει εργασία μετά το δυστύχημα, όμοια μ' εκείνη που έκαμνε πριν 10 από τον τραυματισμό της.

Υπάρχει όμως ένα στοιχείο που φαίνεται ότι παραγνωρίστηκε. Αναφερόμαστε στο γεγονός ότι η Γ. Βασιλείου όσο κι αν είχε εξασφαλίσει εργοδότηση μετά το δυστύχημα, εξαιτίας πονοκεφάλων από τους οποίους 15 υπόφερε και της εύκολης κόπωσής της, πέρα από το ότι δεν ήταν το ίδιο αποδοτική όπως οι συνάδελφοί της, αναγκάζοταν να απουσιάζει κάποιες μέρες από την εργασία της με αποτέλεσμα να υφίσταται ανάλογη μείωση του μισθού της. Με βάση τη μαρτυρία, όσο και αν δεν υπάρχει 20 σταθερή βάση για την επιδίκαση αποζημίωσης με οδηγό κάποια απώλεια μισθών επιδεκτική επακριβούς προσδιορισμού, υπάρχει πραγματικός και ουσιαστικός κίνδυνος, τα μόνιμα κατάλοιπα από τον τραυματισμό της Γ. Βασιλείου, να της προκαλέσουν οικονομική ζημιά. Αυτό, εξαιτίας των μειονεκτημάτων που θα έχει στην αγορά της εργασίας ως αποτέλεσμα της μείωσης της ικανότητάς της για επικερδή εργασία. Αυτή η μείωση είναι το αποτέλεσμα των μόνιμων καταλοίπων από τον τραυματισμό της και δεν θά 'πρεπε να παραγνωριστεί. Έχοντας υπόψη την ηλικία της Γ. Βασιλείου, τον μισθό που προκύπτει πως θα 30 εξασφάλιζε κάτω από κανονικές συνθήκες εργασίας και που θα ήταν γύρω στις £25.- την εβδομάδα, τη φύση και τη μονιμότητα των καταλοίπων που αναφέραμε, καταλήγουμε πως θα ήταν εύλογο να επιδικαστεί, σε σχέση με αυτό 35 το θέμα, αποζημίωση ύψους £1,000.-

* *Jefford v. Gee* [1970] 1 All E.R. 1202, *This Industries v. HJ Kyriacou, Telemachou v. Papakyriacou* (ανωτέρω)

Ο Τόκος

Το άρθρο 58(α) του περι Αστικών Αδικημάτων Νόμου, Κεφ. 148, όπως έχει τροποποιηθεί με τον περι Αστικών Αδικημάτων (Τροποποιητικό) Νόμο του 1985 (Ν. 156/85) προβλέπει τα ακόλουθα:

5

"58Α. Τηρουμένων των διατάξεων των εδαφίων (2) και (3) του άρθρου 33 των περί Δικαστηρίων Νόμων του 1960 έως 1985, καθ' οιανδήποτε ενώπιον οιοδήποτε Δικαστηρίου διαδικασίαν δια την είσπραξιν αποζημιώσεων διά σωματικήν βλάβην ή θάνατον συνεπεία αστικού αδικήματος το Δικαστήριο δέον να επιδικάζη, εκτός εάν είναι ικανοποιημένον ότι συντρέχουν ειδικοί περί του αντιθέτου λόγοι, τόκον με επιτόκιον 6% ετησίως επί ολοκλήρου ή μέρους του ποσού των επιδικασθεισών αποζημιώσεων, δι' ολόκληρον ή μέρος της περιόδου μεταξύ της ημερομηνίας ότε εγεννήθη το αγωγήμον δικαίωμα και της ημερομηνίας εκδόσεως της αποφάσεως, ως θέλει κρίνει πρέπον."

10

15

Το πρωτόδικο Δικαστήριο, όπως σημειώσαμε και στην αρχή, επιδίκασε τόκο προς 6% ετησίως πάνω στο συνολικό ποσό των ειδικών και γενικών αποζημιώσεων που επιδικάστηκαν από την ημέρα του δυστυχήματος μέχρι την εξόφληση. Ο δικηγόρος του Μ. Φοινικαρίδη εισηγήθηκε πως η επιλογή της ημερομηνίας του ατυχήματος ως του χρόνου από τον οποίο θά 'πρεπε να υπολογιστεί ο τόκος είναι λανθασμένη.

20

25

Στη σύντομη ιστορία του άρθρου 58Α δε φαίνεται ότι το ζήτημα εγέρθηκε ειδικά ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου στις υποθέσεις που επιδικάστηκε τέτοιος τόκος*.

Η διακριτική εξουσία για την επιδίκαση τόκου πάνω στο ποσό των αποζημιώσεων για σωματική βλάβη ή θάνα-

30

* *Constantinou v. Mustakas Shipping* (1986) 1 C.L.R. 1, *Telemachou v. Papakyriacou* (ανωτέρω) *Petrou v. Socratous* (1988) 1 CLR 595, *Polycarrou v. Adamou* (ανωτέρω)

το από αστικό αδίκημα, είναι, σε ότι αφορά το ζήτημα που εξετάζουμε, όμοια με την αντίστοιχη διακριτική εξουσία των αγγλικών Δικαστηρίων. Θα αναφερθούμε στον τρόπο προσέγγισης του θέματος στην Αγγλία, έχοντας υπόψη την πειστική αξία της αγγλικής νομολογίας στις περιπτώσεις που ο αγγλικός και κυπριακός νόμος είναι όμοιοι*.

5
10
15
20
25
30

Στην Αγγλία είναι σταθμοί ως προς τη δυνατότητα επιδίκασης τόκου γενικά πάνω στο ποσό αποζημιώσεων που επιδικάζονται, πρώτα οι παρατηρήσεις του *Lord Herschell L.C. στην υπόθεση London, Chatham and Dover Rly Co., v. South Eastern Rly Co.* [1893] A.C. 429 και στη συνέχεια η θέσπιση του άρθρου 3 του Law Reform (Miscellaneous Provisions) Act 1934. Στην πιο πάνω υπόθεση επισημάνθηκε το κενό που υπήρχε. Με τη νομοθεσία, αναγνωρίστηκε στο Δικαστήριο διακριτική εξουσία για επιδίκαση τόκου πάνω στο σύνολο ή οποιοδήποτε μέρος της απόφασης για χρέος ή αποζημιώσεις, για ολόκληρο ή μέρος της περιόδου μεταξύ της ημερομηνίας γέννησης του αγώγιμου δικαιώματος και της ημερομηνίας της απόφασης**.

Σύμφωνα με προσθήκη που έγινε στο νόμο εκείνο με το άρθρο 22 του Administration of Justice Act του 1969, στις περιπτώσεις αγωγών για προσωπικές βλάβες ή θάνατο, η επιδίκαση τόκου έγινε υποχρεωτική εκτός αν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπάρχουν ειδικοί λόγοι για τους οποίους δεν θα έπρεπε να επιδικασθεί τέτοιος τόκος. Αυτό ακριβώς πρόβλεψε και ο νόμος της Κύπρου.

Η αγγλική νομοθεσία αφήνει τον προσδιορισμό του επιτοκίου στη διακριτική ευχέρεια του Δικαστηρίου. Χρειάστηκε σειρά αποφάσεων για να σταθεροποιηθούν συγκεκριμένες καθοδηγητικές γραμμές ως προς το ζήτημα

* Βλ. τις σχετικές παρατηρήσεις στην υπόθεση *Biochemie R.O.S.E. Ltd v. General Insurance of Cyprus Ltd*, Πολιτική Εφεση 7552 της 31ης Οκτωβρίου 1990.

** Βλ. *Wright v. British Rlys Board* [1983] 2 All E.R. 698.

αυτό.* Δεν χρειάζεται να επεκταθούμε σ' αυτές γιατί ονό-
μος της Κύπρου είναι, στο σημείο αυτό, διαφορετικός.
Ορίζει δεσμευτικά το ύψος του τόκου που μπορεί να επι-
δικαστεί σε ποσοστό 6% πάνω σε ολόκληρο ή μέρος του
ποσού της αποζημίωσης. Παρενθετικά σημειώνουμε και
5 μια δεύτερη διαφορά μεταξύ των δυο νομοθεσιών. Ο
νόμος της Κύπρου δεν προβλέπει την επιδίκαση τόκου σε
σχέση με αποζημιώσεις για ζημιά σε περιουσία**.

Η βασική υπόθεση αναφορικά με το χρόνο έναρξης
του υπολογισμού του τόκου είναι η *Jefford v. Gee* (ανωτέ-
10 ρω).

Ο Lord Denning M.R. ξεκινώντας με το δεδομένο ότι ο
τόκος δεν επιδικάζεται ως αποζημίωση για τη ζημιά που
προκλήθηκε αλλά για το γεγονός ότι ο ενάγων στερήθηκε
χρήματα τα οποία θά 'πρεπε να του είχαν πληρωθεί, έκαμε
15 διαχωρισμό μεταξύ των ειδικών αποζημιώσεων, των γενι-
κών αποζημιώσεων για πόνο, ταλαιπωρία και απώλεια
απολαύσεων της ζωής και των αποζημιώσεων για μελλο-
20 ντική απώλεια ημερομισθίων, που θα μπορούσε να συνο-
ψισθεί με τα ακόλουθα***:

Ειδικές Αποζημιώσεις

Το ύψος των ειδικών ζημιών είναι γνωστό κατά το
χρόνο της δίκης και, ως θέμα αρχής, το ορθό θα ήταν να
επιδικάζεται τόκος από την ημερομηνία κατά την οποία ο
ενάγων είχε υποστεί την κάθε ζημιά. Ομως αυτό θα συνε-
25 παγόταν πολυδιάσπαση των ποσών και ενασχόληση με
πολλές αριθμητικές πράξεις συνήθως με αντικείμενο
μικρά ποσά κάθε φορά. Αναφέρεται το παράδειγμα

* *Jefford v. Gee* (ανωτέρω), *Cookson v. Knowles* [1978] 2 All E.R. 604 (H.L.), *Pickett v. British Rail Engineering* [1979] 1 All E.R. 774 (H.L.), *Birkett v. Hayes and another* [1982] 2 All E.R. 710 (C.A.)

** *Petrou v. Socratous* (ανωτέρω).

*** Στην απόφαση έγινε ειδική αναφορά και σε σχέση με τις αποζη-
μιώσεις για θάνατο, στην οποία δε χρειάζεται να επεκταθούμε για τις
ανάγκες της παρούσας υπόθεσης.

της απώλειας απολαβών που είναι σταδιακή και που εκτείνεται στη μεγάλη καμιά φορά περίοδο από την ημέρα της γέννησης του αγώγιμου δικαιώματος ως τη δίκη.

Έτσι, ευνοήθηκε η προσέγγιση του θέματος πάνω σε γενικές γραμμές και προκρίθηκε ως δίκαιη η επιδίκαση τόκου 5 πάνω στο συνολικό ποσό των ειδικών αποζημιώσεων που επιδικάζονται, από την ημέρα της γέννησης του αγώγιμου δικαιώματος ως τη δίκη, μειωμένου όμως κατά το μισό 10 ώστε να αντισταθμιστεί το γεγονός ότι δεν προκύπτει όλη η ζημιά από την αρχή*. Τονίζεται πως αυτό μόνο σε συνηθισμένες περιπτώσεις. Δεν αποκλείεται διαφορετική προσέγγιση όταν τα ιδιαίτερα περιστατικά της κάθε υπόθεσης το δικαιολογούν.

15 Αποζημιώσεις για πόνο, ταλαιπωρία και απώλεια απολαύσεων ζωής

Ο τραυματισμός δεν προκαλεί δια μιας τον πόνο, την ταλαιπωρία και τα υπόλοιπα για τα οποία τελικά αποζημιώνεται ο ενάγων. Κατά τον υπολογισμό του ύψους των 20 γενικών αποζημιώσεων, το οποίο ως εκ της φύσης του είναι αδιαίρετο, συνυπολογίζονται όχι μόνο όσα υπέστη ο ενάγων κατά το χρονικό διάστημα από τον τραυματισμό του ως τη δίκη, αλλά, συνήθως, και όσα θα υποφέρει ή θα 25 στερηθεί στο μέλλον. Με αυτά τα βασικά υπόψη, υιοθετήθηκε η μέθοδος της επιδίκασης τόκου πάνω στο συνολικό ποσό των γενικών αποζημιώσεων από την ημέρα κατά 30 την οποία ο εναγόμενος θα έπρεπε να είχε πληρώσει την αποζημίωση αλλά δεν το έκαμε, δεδομένου ότι είναι μόνο από την ημέρα εκείνη που μπορεί να λεχθεί ότι ο ενάγων στερήθηκε τα χρήματα αυτά. Όπως σημειώνεται στην 30 απόφαση**, ο χρόνος αυτός θα μπορούσε σε ορισμένες περιπτώσεις να είναι η ημέρα αποστολής επιστολής πριν από την αγωγή ή το αργότερο ή ημέρα κατά την οποία επιδόθηκε το κλητήριο ένταλμα. Γίνεται ακόμα αναφορά στην ημέρα κατά την οποία καταχωρίστηκε η αγωγή

* Βλ. σχετικά και *Dexter v. Courtaulds Ltd* [1984] 1 All E.R. 70.

** Βλ. και *Wright v. British Rlys Board* (ανωτέρω)*

εφόσο και από εκείνη την ημερομηνία θα μπορούσε να λε-
χθεί ότι ο ενάγοντας στερήθηκε το ποσό της αποζημίωσης.
Για σκοπούς γενίκευσης του τρόπου της προσέγγισης θεω-
ρήθηκε πως το ορθό θα ήταν να επιδικάζεται, στη περι-
πτωση των γενικών αποζημιώσεων, τόκος από την ημερο- 5
μηνία της επίδοσης του κλητηρίου εντάλματος
προκειμένου να έχουν κίνητρο και οι δικηγόροι των ενα-
γόντων να καταχωρούν και να επιδίδουν το κλητήριο
ένταλμα χωρίς καθυστέρηση.

Τονίζεται πως τα πιο πάνω, ως καθοδήγηση σε σχέση 10
με τον τρόπο άσκησης διακριτικής εξουσίας, όπως συμβ-
βαίνει σε όλες τις παρόμοιες περιπτώσεις, δεν αποτελούν
ούτε κανόνα δικαίου ούτε κανόνα πρακτικής έτσι που να
αποτελούν δεσμευτικό προηγούμενο. Η ύπαρξη ιδιαίτε-
ρων περιστάσεων που δεν θα κατάτασσαν μια υπόθεση 15
στην κατηγορία των συνηθισμένων υποθέσεων του είδους,
μπορούν να ληφθούν υπόψη και ενδεχομένως να οδηγή-
σουν σε κάποια διαφορετική προσέγγιση*. Συναφώς, ση
μειώνουμε πως σ' όλες τις περιπτώσεις είναι δυνατό να
διαδραματίσει ρόλο ο τρόπος με τον οποίο προωθήθηκε η 20
αγωγή προς εκδίκαση. Στις περιπτώσεις που παρατηρεί-
ται αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην προώθηση της αγω-
γής θα ήταν λανθασμένο να επιδικάζεται τόκος χωρίς να
ληφθεί υπόψη η καθυστέρηση αυτή. Για όσο χρόνο διαρ-
κεί η αδικαιολόγητη καθυστέρηση ο ενάγων στερείται τα 25
χρήματα στα οποία δικαιούται από δικό του σφάλμα**.

Απώλεια μελλοντικών απολαβών

Η απώλεια μελλοντικών απολαβών εξ ορισμού ανάγε-
ται στο μέλλον. Η αποζημίωση γι' αυτή στοχεύει στην κά-
λυψη ζημιάς που δεν έχει προκύψει ακόμα. Επομένως, 30
κρίθηκε πως δεν δικαιολογείται η επιδίκαση τόκου γι'
αυτή. Παρεμβάλλουμε πως είναι γι' αυτό το λόγο που θε-

*Βλ. *Cookson v. Knowles, Wright v. British Rlys Board* (ανωτέρω).

***Birkett v. Hayes and Another* (ανωτέρω) και *Spittole v. Bunney*
[1988] 3 All E.R. 1031.

ωρήθηκε ενδεδειγμένο να διαχωρίζεται ή να εξειδικεύεται η αποζημίωση για απώλεια μελλοντικών απολαβών.

5 Στην παρούσα υπόθεση επιδικάστηκαν υπέρ της Γ. Βασιλείου £1.446,86 σ. γι' απώλεια εβδομαδιαίων μισθών και £27.- για μεταφορικά έξοδα. Υιοθετώντας τα πιο
πάνω ως προς την προσέγγιση του θέματος και θεωρώντας την παρούσα υπόθεση ως προς την πτυχή αυτή εντε-
λώς συνηθισμένη, θα διαφοροποιήσουμε την πρωτόδικη
10 απόφαση μειώνοντας τον τόκο που επιδικάστηκε για τις ειδικές αποζημιώσεις στο μισό. Η διαίρεση, βέβαια, δεν μπορεί να αφορά το επιτόκιο το ίδιο. Ομως, έχοντας υπόψη τη συμβατικότητα του όλου εγχειρήματος, δε βλέ-
15 πουμε πρόβλημα στο να αφορά στη χρονική περίοδο. Σε ότι αφορά τις γενικές αποζημιώσεις, θα υιοθετήσουμε ως χρονικό σημείο έναρξης του υπολογισμού του τόκου την ημερομηνία κατά την οποία συμπληρώθηκαν οι επιδόσεις και στους τρεις εναγομένους που ήταν η 29η Δεκεμβρίου 1984. Σημειώνουμε ότι η επίδοση έγινε μέσα σε μικρό
20 χρονικό διάστημα από την καταχώριση της αγωγής και πως δεν έχει φανεί ότι ο ενάγοντας καθυστέρησε την προώθηση της με οποιοδήποτε τρόπο. Σε σχέση με το ποσό των £1.000 που επιδικάζεται για τη μείωση της ικανότητας της Γ. Βασιλείου για επικερδή εργασία, δεν δικαιολογείται η επιδίκαση τόκου.

25 Τελικά η έφεση πετυχαίνει μερικώς. Η πρωτόδικη απόφαση επικυρώνεται ως προς την ευθύνη. Το ποσό των γενικών αποζημιώσεων αυξάνεται σε £9.000 και επιδικάζεται επιπρόσθετο ποσό £1.000 για μείωση της ικανότητας της Γ. Βασιλείου για επικερδή εργασία. Σε σχέση με το
30 ποσό των £1.473.86 σ. που επιδικάστηκαν ως ειδικές αποζημιώσεις, επιδικάζεται τόκος προς 6% ετησίως για τη μισή περίοδο από την 1η Αυγούστου 1982 που ήταν η ημέρα του δυστυχήματος μέχρι την έκδοση της πρωτόδικης απόφασης. Το ποσό των £9.000 που επιδικάζεται ως
35 γενικές αποζημιώσεις θα φέρει τόκο προς 6% από την 29η Δεκεμβρίου 1984 μέχρι την έκδοση της πρωτόδικης απόφασης. Εννοείται πως η Γ. Βασιλείου θα δικαιούται νόμιμο τόκο από την ημέρα της έκδοσης της πρωτόδικης από-

φρασης πάνω σε ολόκληρο το ποσό που επιδικάστηκε.

Έξοδα

Σε σχέση με την έφεση του Μ. Φοινικαρίδη η οποία πέ-
 τυχε μόνο ως προς το θέμα του τόκου, επιδικάζονται υπέρ
 του εφεσεϊοντά και σε βάρος της Γ. Βασιλείου το ένα δεύ- 5
 τερο των εξόδων. Η έφεση αυτή, ως προς το θέμα της ευ-
 θύνης είχε στραφεί και κατά του Γ. Γεωργίου. Έχει απο-
 τύχει ως προς το θέμα αυτό και επιδικάζονται έξοδα υπέρ
 του Γ. Γεωργίου και σε βάρος του Μ. Φοινικαρίδη. Η
 έφεση της Γ. Βασιλείου ως προς το ύψος των αποζημιώσε- 10
 ων έχει πετύχει και επιδικάζονται τα έξοδα υπέρ της και
 εναντίον των δυο εφεσιβλήτων. Επειδή για το θέμα του
 τόκου που αποφασίστηκε υπέρ του Μ. Φοινικαρίδη, προ-
 κύπτει πως δεν αφιερώθηκε χρόνος κατά την εκδίκαση της 15
 αγωγής, δεν δικαιολογείται διαφοροποίηση της διαταγής
 του πρωτόδικου Δικαστηρίου με την οποία επιδικάστηκαν
 τα έξοδα υπέρ της Γ. Βασιλείου.

ΚΟΥΡΡΗΣ, Δ. Η έφεση αρ. 7378 στρέφεται εναντίον
 της απόφασης του Επαρχιακού Δικαστηρίου Λεμεσού, με 20
 την οποία κατένειμε 25% ευθύνη εναντίον του εφεσεϊο-
 ντα-εναγόμενου 3 και 75% εναντίον του εφεσίβλητου 1-
 εναγόμενου 1, σχετικά με τροχαίο ατύχημα το οποίο επι-
 συνέβηκε στη διασταύρωση της Λεωφόρου Μακαρίου Γ'
 και της οδού Λεοντίου Α' στη Λεμεσό, που ελέγχεται από 25
 φώτα τροχαίας.

Επίσης, η έφεση στρέφεται και εναντίον των επιδικα-
 σθέντων τόκων, αναφορικά με τις αποζημιώσεις που επι-
 δίκασε το πρωτόδικο Δικαστήριο στην εφεσιβλήτη 2, η
 οποία είναι και εφεσεϊούσα στην έφεση αρ. 7379.

Η έφεση αρ. 7379 στρέφεται εναντίον του ποσού των 30
 αποζημιώσεων το οποίο επιδίκασε το Επαρχιακό Δικα-
 στήριο Λεμεσού στην εφεσεϊούσα για σωματικές βλάβες
 που υπέστη στο ατύχημα.

Οι πιο πάνω εφέσεις συνενώθηκαν και συνεκδικάστη-

καν καθότι απορρέουν από το ίδιο τροχαίο ατύχημα.

Τα ευρήματα του πρωτόδικου Δικαστηρίου δεν αμφισβητούνται.

5 Τα γεγονότα, όπως αναφέρονται στην προσβαλλόμενη απόφαση, είναι τα εξής:

10 "1. Κατά τον ουσιώδη χρόνο ο Εναγόμενος 1 με συνελπιβάτιδα την Ενάγουσα οδηγούσε τη μοτοσυκλέττα του κατά μήκος της Λεωφόρου Μακαρίου στη Λεμεσό. Κοντά στα φώτα τροχαίας της διασταύρωσης που έχει αναφερθεί, ο Εναγόμενος 1 σταμάτησε σχεδόν εντελώς γιατί το φως απέναντι του ήταν κόκκινο. Ο Εναγόμενος 1 ισορροπούσε και δεν πατούσε στο έδαφος με το να αυξομειώνει τις στροφές της μηχανής του και να κινείται ελαφρά. Με αυτό τον τρόπο πέρασε την άσπρη γραμμή και ακολούθως τα φώτα τροχαίας σ' απόσταση 15 περίπου 3 μέτρων πριν ανάψει το κίτρινο φως.

20 2. Ο Εναγόμενος 3 κατά τον ίδιο χρόνο οδηγούσε το αυτοκίνητο του κατά μήκος της Λεοντίου με βορεινή κατεύθυνση. Ο Εναγόμενος 3 από απόσταση 50-60 ποδών πριν από τη διασταύρωση, είδε τον Εναγόμενο 1 σταματημένο στα φώτα που αναφέρθηκαν.

25 3. Ο Εναγόμενος 1, μόλις άναψε το κίτρινο φως και ενώ ήταν ακόμα αναμμένο το κόκκινο, ξεκίνησε και μπήκε στη διασταύρωση με πρόθεση να προχωρήσει ευθεία κατά μήκος της Μακαρίου.

30 4. Ο Εναγόμενος 3 συνέχισε την πορεία του κατά μήκος της Λεοντίου και προχώρησε προς τη διασταύρωση ενώ τα φώτα τροχαίας απέναντι του ήταν πράσινα. Μόλις άναψε το κίτρινο φως είχε περίπου μόλις περάσει την άσπρη γραμμή και τα φώτα τροχαίας της μεριάς του.

5. Ο Εναγόμενος 3 συνέχισε την πορεία του προς τη διασταύρωση με χαμηλή ταχύτητα. Κάτω από αυτές

τις συνθήκες, ο Εναγόμενος 3 δεν ελάττωσε ταχύτητα ούτε κοίταξε να δει ξανά τον Εναγόμενο 1 ο οποίος εν τω μεταξύ άρχισε να μπαίνει στη διασταύρωση και ούτε αντελήφθηκε πως ο Εναγόμενος 1 συνεχώς τον επλησίαζε, παρά το θόρυβο που θα πρέπει να προκαλούσε η μηχανή της μοτοσυκλέτας του, και η μοτοσυκλέτα του Χριστού Κέλη.

6. Τα δύο οχήματα του Εναγόμενου 1 και του Εναγόμενου 3 συνέχισαν τις πορείες που ανάφερα και στο σημείο "X" που βρίσκεται σ' απόσταση 10 ποδών από τη συμβολή της Λεοντίου μετά της Μακαρίου προς βορρά, συγκρούστηκαν. Η μοτοσυκλέτα του Εναγόμενου 1 κτύπησε στο πίσω δεξιό μέρος του αυτοκινήτου του Εναγόμενου 3. Το αυτοκίνητο του Εναγόμενου 3 στο σημείο συγκρούσεως κάλυψε μια απόσταση 19 ποδών από τη συμβολή της Λεοντίου και της Μακαρίου δεδομένου ότι στο σημείο "X" κτυπήθηκε στο πίσω μέρος και σ' απόσταση 9 ποδών από το μπροστινό του μέρος. Ο Εναγόμενος 3 διερωτήθηκε τι ήταν ο θόρυβος, δεν αντελήφθηκε τη σύγκρουση και συνέχισε την πορεία του. Ακολούθως σταμάτησε ομαλά σ' απόσταση 72 ποδών από τη βασική βραμμή εντός της οδού Νίκου Παττίχη, ενώ ο Εναγόμενος 1 έχασε τον έλεγχο της μοτοσυκλέτας του και ανετράπει.

7. Από το σημείο που βρισκόταν ο Εναγόμενος 1 τη στιγμή που άναψε το κίτρινο φως και ξεκίνησε, μέχρι το σημείο συγκρούσεως "X", κάλυψε περίπου μια απόσταση 40 ποδών. Ο Εναγόμενος 3 από τη στιγμή που άναψε το κίτρινο φως από τη μεριά του, μέχρι το σημείο συγκρούσεως "X", κάλυψε μια απόσταση 66 ποδών περίπου. Λέγω περίπου γιατί δεν είναι ακριβής η θέση του όταν άναψε το κίτρινο φως."

Αναφορικά με την ευθύνη, το πρωτόδικο Δικαστήριο αναφέρει τα εξής:

"Λαμβάνοντας υπόψη τη μαρτυρία όπως την έχω αποδεχτεί καθώς επίσης και τα ευρήματα μου, κατάληξα στο συμπέρασμα πως ο Εναγόμενος 1 είναι ένοχος αμέλειας γιατί ξεκίνησε με τη μοτοσυκλέτα του και

μπήκε στη διασταύρωση ενώ τα φώτα τροχαίας στη
 μεριά του ήταν κόκκινο και κίτρινο. Είναι φανερό όχι
 μόνο από την παραδοχή του Εναγόμενου 1 στις κατη-
 γορίες που έχω αναφέρει αλλά και γενικά από τη μαρ-
 5 τυρία όπως την έχω αποδεχτεί, πως ο Εναγόμενος 1
 οδήγησε τη μοτοσυκλέττα του χωρίς να λάβει τη δέουσα
 προσοχή και φροντίδα και χωρίς να λάβει υπόψη του
 το επερχόμενο αυτοκίνητο του Εναγόμενου 3. Εξετά-
 ζοντας παράλληλα τη συμπεριφορά του Εναγόμενου 3
 10 και λαμβάνοντας υπόψη τις νομικές αυθεντίες που
 ανάφερα, κατάληξα στο συμπέρασμα πως ο Εναγόμε-
 νος 3 δεν είναι άμοιρος ευθύνης. Απεναντίας η συμπε-
 ριφορά του συντέινε στο ατύχημα αυτό γιατί παράλει-
 ψε να κατοπτεύσει επαρκώς όπως ήταν καθήκον του
 15 να το κάμει ενώ διασταύρωνε μια πολυσύχναστη δια-
 σταύρωση. Αν το έκαμνε και αν κοιτούσε ξανά προς
 την κατεύθυνση του Εναγόμενου 1, αναμφίβολα θα τον
 έβλεπε πως αδημονούσε, με τον τρόπο που ισορροπού-
 σε στη μοτοσυκλέττα του, να ξεκινήσει από το σημείο
 20 που βρισκόταν μπροστά από τα φώτα και να διασταυ-
 ρώσει. Επίσης θα τον έβλεπε πως άρχισε να διασταυ-
 ρώνει. Έτσι, ενώ ο Εναγόμενος 3 είδε από απόσταση
 50-60 ποδών σ' αυτή τη θέση τον Εναγόμενο 1, εντού-
 τως παράλειψε να κοιτάξει ξανά προς την κατεύθυνση
 25 του ή να ελαττώσει ταχύτητα ή ακόμα και να πάρει
 οποιαδήποτε άλλα αποτρεπτικά μέτρα προς αποφυγή
 του δυστυχήματος όταν η μοτοσυκλέττα του Εναγόμε-
 νου 1 άρχισε να διασταυρώνει και να πλησιάζει. Οι
 30 διαπιστώσεις αυτές όπως επίσης ο ισχυρισμός του
 Εναγόμενου 3 πως δεν αντελήφθηκε καθόλου να τον
 πλησιάζει η μοτοσυκλέττα του Εναγόμενου 1 παρά το
 θόρυβο που θα πρέπει να προκαλούσε η μηχανή της,
 υποδηλώνουν και δική του αμέλεια. Ένα στοιχείο
 35 που, κατά τη γνώμη μου, πρέπει να ληφθεί υπόψη όταν
 αναφερόμαστε σε Αγγλικές αποφάσεις είναι πως οι
 διασταυρώσεις σε μεγαλουπόλεις της Αγγλίας είναι με-
 γάλης ακτίνας σε αντίθεση με τις δικές μας, γεγονός
 που επιτρέπει στους δικούς μας οδηγούς να είναι σε
 40 θέση να τις ελέγχουν ευκολότερα. Άρα το στοιχείο
 αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν το Δικα-
 στήριο προβληματίζεται για τον καταμερισμό ευθύνης

και να μην ακολουθεί αβασάνιστα τα συμπεράσματα των Αγγλικών Δικαστηρίων όσον αφορά τη μη ύπαρξη συντρέχουσας αμέλειας οδηγού που περνά τη διασταύρωση με πράσινο φως, γιατί δεν έχει καθήκον να είναι προσεκτικός έναντι του παρανομούντος οδηγού που περνά τη διασταύρωση με κόκκινο. Στην Κύπρο οι διασταυρώσεις είναι πολύ μικρές και ελέγχονται εύκολα γιατί άνετα καλύπτονται από το πεδίο οράσεως μας έστω και αν κοιτάζουμε μπροστά μας. Έτσι με λίγη προσοχή δεν μπορούμε να παραλείψουμε να δούμε ένα όχημα που ξεκινά να διασταυρώσει έστω και όταν τα φώτα τροχαίας στη μεριά του είναι κόκκινα.

Υπό τας περιστάσεις και λαμβάνοντας υπόψη το ρόλο του Εναγόμενου 1 και του Εναγόμενου 3 σ' αυτό το ατύχημα, κατάληξα στο συμπέρασμα πως η ευθύνη του Εναγόμενου 1 ανέρχεται σε 75% και του Εναγόμενου 3 σε 25%."

Οι λόγοι εφέσεως που προβάλλει ο εφεσείων στην έφεση 7378, είναι ότι σύμφωνα με την αποδεχθείσα από το Δικαστήριο μαρτυρία, ο εφεσίβλητος 1-εναγόμενος 1 θα έπρεπε να βρεθεί εξ' ολοκλήρου υπεύθυνος για το ατύχημα και ότι το εύρημα του Δικαστηρίου ότι ο εφεσίβλητος 1-εναγόμενος 1 είναι υπεύθυνος κατά 75% και ο εφεσείων-εναγόμενος 3 κατά 25%, είναι εσφαλμένο και αδικαιολόγητο, ενόψει της ενώπιον του Δικαστηρίου μαρτυρίας ως συνόλου και/ή είναι αντίθετο με το βάρος της μαρτυρίας.

Στον καταμερισμό της ευθύνης μεταξύ δύο οδηγών, οι καθοριστικοί παράγοντες είναι η υπαιτιότητα και η αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της αμέλειας των δύο οδηγών, της σύγκρουσης και της ζημιάς που προκλήθηκε και αποτελεί το αντικείμενο της δίκης (*Varnakides v. Papamichael and Another* (1970) 1 CLR 367).

Το Δικαστήριο δεν επεμβαίνει στον καταμερισμό ευθύνης εκτός αν είναι πρόδηλα λανθασμένος (Βλέπε, μεταξύ άλλων, *Charalambous v. Cybarco* (1976) 1 CLR 124 και

Christodoulou and Another v. Peppis (1988) 1 CLR 317).

5 Η εισήγηση του δικηγόρου του εφεσείοντα, είναι ότι ο εφεσείων δε φέρει ευθύνη για το ατύχημα, καθότι στη διασταύρωση δεν υπήρχαν άλλα οχήματα και όταν πρόσεξε τον εφειβλητο 1-εναγόμενο 1 ήταν σταματημένος στα φώτα της τροχαίας και εμπήκε στη διασταύρωση, ενώ τα φώτα τροχαίας στη μεριά του ήταν κόκκινο και κίτρινο. Συνεχίζοντας, είπε ότι ο εφεσείων δεν μπορούσε να σκεφτεί ότι ο εφειβλητος 1-εναγόμενος 1 μπορούσε να ξεκινήσει με τα φώτα της τροχαίας εναντίον του.

10 Ο δικηγόρος του εφεσείοντα, υποστήριξε τη θέση του με τις αυθεντίες που ανέφερε και ο πρωτόδικος Δικαστής στην απόφασή του.

15 Στην υπόθεση *Joseph Eva Ltd. v. Reeves* [1938] 2 All E.R. 115, η σύγκρουση έγινε σε διασταύρωση όταν ένας από τους οδηγούς παρέλειψε να συμμορφωθεί με τα φώτα τροχαίας. Στο βιβλίο *Bingham's Motor Claims Cases*, 8η έκδοση, στη σελίδα 116, όπου γίνεται αναφορά στην υπόθεση αυτή, αναφέρονται τα ακόλουθα:

20 "HELD: R not negligent. He owed no duty to traffic crossing against red light beyond a duty, if in fact he saw such traffic, to take reasonable care to avoid a collision. He was entitled to assume no traffic would be crossing against the lights and could therefore overtake on offside
25 provided no danger to traffic in opposite direction or to traffic turning right. The Traffic Signs Regulations provide that the red signal shall be taken as prohibiting vehicular traffic to proceed until the green signal is shown. Highway Code - 'Never overtake at cross roads' -
30 distinguished where traffic is regulated by lights."

35 Στην υπόθεση *Knight v. Wiper Supply Services Ltd.* [1965] 109 Sol Jo, 358 η πιο πάνω υπόθεση *Joseph Eva v. Reeves* επεξηγήθηκε και το Δικαστήριο αποφάσισε τα ακόλουθα (βλέπε, *Bingham's Motor Claims Cases*, όπως πιο πάνω, σελίδες 116-117):

"HELD: As the light had only just turned amber it must still have been showing red for the defendant's driver when he came out and he was therefore negligent. On the issue of contributory negligence *Eva v. Reeves* (above) decided that the driver of a motor vehicle entering the cross roads with the traffic lights in his favour was not guilty of contributory negligence in colliding with a vehicle entering the cross-roads with the lights against it, since the driver with the lights in his favour was not under any obligation to assume that a driver might be entering the cross-roads with the lights against him. The decision had never been criticized in any subsequent decision and accordingly it was unnecessary in this case to consider any question of contributory negligence. The defendants were solely liable."

Το ίδιο έγινε και στην υπόθεση *Davis v. Hassan* [1967] Times 13 January, CA. Στη σελίδα 117 του Bingham's Motor Claims Cases, όπως πιο πάνω, αναφέρονται τα ακόλουθα σχετικά με την υπόθεση αυτή:

"HELD, ON APPEAL: (1) It was not necessary in this case to consider whether *Eva v. Reeves* was right or wrong. Every case of negligence and certainly every case of traffic accidents had to be decided on its own particular facts. The judge was wrong in thinking himself bound by *Eva v. Reeves*. (2) On the facts the judge's finding of the blame against the plaintiff was not justified. The question was whether having the green light in her favour the plaintiff was negligent in not seeing the defendant's car come out of the road on the left. Her attention was focussed on the lights and it was a very large junction: it would be wrong to hold her guilty of negligence merely because she did not see the car until the last moment."

Αναμφίβολα, κάθε υπόθεση αμέλειας και συντρέχουσας αμέλειας πρέπει να εξετάζεται σύμφωνα με τα δικά της περιστατικά.

Ο πρωτόδικος Δικαστής, κατένευε ευθύνη στον εφεσείοντα, "γιατί παρέλειψε να κατοπτεύσει επαρκώς όπως

ήταν καθήκον του να το κάμει ενώ διασταύρωνε μια πολυσύχναστη διασταύρωση. Αν το έκαμνε και αν κοιτούσε ξανά προς την κατεύθυνση του Εναγόμενου 1, αναμφίβολα θα τον έβλεπε πως αδημονούσε, με τον τρόπο που
5 ισορροπούσε στη μοτοσυκλέττα του, να ξεκινήσει από το σημείο που βρισκόταν μπροστά από τα φώτα και να διασταυρώσει. Επίσης θα τον έβλεπε πως άρχισε να διασταυρώνει. εντούτοις παράλειψε να κοιτάξει ξανά προς την κατεύθυνση του ή να ελαττώσει ταχύτητα ή
10 ακόμα και να πάρει οποιαδήποτε άλλα αποτρεπτικά μέτρα προς αποφυγή του δυστυχήματος όταν η μοτοσυκλέττα του Εναγόμενου 1 άρχισε να διασταυρώνει και να πλησιάζει."

Με όλο το σέβας προς τον πρωτόδικο Δικαστή, νομίζω ότι οι νομικές αυθεντίες που παράθεσε στην απόφασή του, δε δικαιολογούν το εύρημα του για παράβαση καθήκοντος εκ μέρους του εφεσείοντα όταν διασταύρωνε τη διασταύρωση με πράσινα φώτα. Οι νομικές αυθεντίες επί του σημείου τούτου, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ένας
20 οδηγός που διασταυρώνει μια διασταύρωση με πράσινα φώτα, δεν έχει καθήκον να κοιτάξει τους οδηγούς που είναι στα κόκκινα φώτα, εκτός αν πράγματι προσέξει κάποιον άλλο οδηγό να διασταυρώνει με κόκκινα φώτα, οπότεν έχει καθήκον να πάρει αποτρεπτικά μέτρα προς
25 αποφυγή του ατυχήματος.

Ο πρωτόδικος Δικαστής έλαβε υπόψη του ότι οι αγγλικές αποφάσεις βασίζονται πάνω σε διαφορετικές πραγματικές καταστάσεις, όπου οι διασταυρώσεις είναι μεγάλης ακτίνας και οι αποστάσεις από το ένα ως το άλλο τους σημείο μεγάλες, σε αντίθεση με τις δικές μας που
30 λόγω της μικρής τους ακτίνας επιτρέπουν στους οδηγούς μας, να τις ελέγχουν ευκολότερα. Συνεπώς, όπως κατέληξε ο πρωτόδικος Δικαστής, για τον καταμερισμό της ευθύνης τα Δικαστήρια της Κύπρου δεν πρέπει να ακολουθούν αβασάνιστα τα συμπεράσματα των αγγλικών Δικαστηρίων όσον αφορά τη μη ύπαρξη συντρέχουσας
35 αμέλειας οδηγού που περνά τη διασταύρωση με πράσινο φως, γιατί δεν έχει καθήκον να είναι προσεκτικός έναντι του παρανομούντος οδηγού που περνά τη διασταύρωση

με κόκκινο φως που οφείλει να είναι ορατό από απόσταση τουλάχιστον 200 μέτρων. Η ευθύνη ενός οδηγού που διασταυρώνει με πράσινα φώτα δεν εξαρτάται από τις διαστάσεις κάθε διασταύρωσης. Το καθήκον ενός οδηγού είναι το ίδιο ανεξάρτητα με το κατά πόσο μια διασταύρωση ή οπτική ελέγχεται από φώτα είναι μεγάλη ή μικρή. Η κάθε περίπτωση, βεβαίως, εξαρτάται από τα δικά της περιστατικά αλλά η νομική ευθύνη του οδηγού παραμένει η ίδια.

Έχω εξετάσει προσεκτικά τα γεγονότα της υπό κρίση απόφασης, καθώς και την επιχειρηματολογία όλων των δικηγόρων και κατέληξα στο συμπέρασμα ότι ο εφεσίων δε φέρει καμιά ευθύνη για το ατύχημα. Ο εφεσίων υπήρξε στη διασταύρωση με πράσινα φώτα και ο εφεσίβλητος ξεκίνησε από τα δεξιά του, εφεσείοντα όταν τα φώτα ήταν κίτρινα και κόκκινο πράσινο που δεν του επιτρεπόταν να κάνει προκαλώντας έτσι με την αμέλειά του το ατύχημα. Όταν ο εφεσίων είδε τον εφεσίβλητο, αυτός ήταν σταματημένος στα φώτα της τροχιάς και δεν τον είδε όταν ξεκίνησε με τα φώτα εναντίον που ούτε είχε καθήκον ο εφεσίων να κοιτάζει προς άλλες κατευθύνσεις γιατί να δει κατά πόσο άλλοι οδηγοί ξεκινούσαν να διασταυρώσουν με τα φώτα εναντίον τούξζήρητοκιδροκιδδτωρη Ο γυροπ ρεκιτεροφουδ ζο ωνδπ λοννοβίνορη ρεσοδφορω ρεκιγγυγζιΓια όλο αυτός πιο πάνω λόγους βρίσκω ότι ο μόνος υπαίτιος για το ατύχημα είναι ο εφεσίβλητος κίτημοτοσουέκλεττιότης και θα επέτρεπε την έφεση λόγζμ οζζμμο ρυοτ ρυογμδρ ρυοτο υσοπερτζπζ ρυνιτκω ρυοτ ρήοκμ ρητ ωγδλ πλζτακ ρωπό ρώπενυζ Η έφεση επιτρεπέται μερικώς κμ υζ ρητ όμιορζμμοτακ νοτ Διατάγη για έξοδα ως ανωτέρω. υολοκω ον ιπερπ νδρ υορπύκ ρητ ρηορτοκιδ ρητ ρηνιθ νώκιλγγω νωτ ρταμρδρζπμμο ρη ρτοινάτορη νύοθ ρηουοχέρηνυο ρζορπύ ρη ρη ρορφο νουδ νωρρητοκιδ ονιοδρπ ζμ ρρωρδύτοκιδ ρη δνρζπ υοπ ύογμδρ ρηελζμμο ληνανέ ρδκμκζροορπ λονζ ον νοκήθηκ ιεχέ νδρ λταγ ρωφ ρρωρδύτοκιδ ρη δνρζπ υοπ ύογμδρ ροτνύομονορπ υοτ